

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP GIẢNG DẠY LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC CỦA VIỆT NAM HIỆN NAY

Hà Thị Thùy Dương¹

TÓM TẮT

Bài viết sẽ làm rõ những nội dung của lý luận chính trị, sự cần thiết phải giáo dục lý luận chính trị cho sinh viên trong các trường đại học. Bài viết cũng làm rõ những đặc trưng của các môn lý luận chính trị và những vấn đề có tính nguyên tắc trong giảng dạy lý luận chính trị. Điều này chi phối việc lựa chọn phương pháp giảng dạy phù hợp. Trên cơ sở đó, bài viết đưa ra một số lưu ý, định hướng trong sử dụng một số phương pháp chính trong giảng dạy các môn lý luận chính trị ở trường đại học, đó là phương pháp thuyết trình kết hợp với chứng minh bằng thực tiễn, phương pháp trao đổi, thảo luận nhóm và phương pháp dạy học tình huống.

Từ khóa: *Phương pháp giảng dạy, lý luận chính trị, trường đại học*

1. Mở đầu

Yếu tố tinh thần không có sức mạnh vật chất trực tiếp nhưng khi thâm nhập sâu vào quần chúng và trở thành ý thức của quần chúng thì nó lại có tác động vật chất mạnh mẽ có thể cải tạo xã hội, cải tạo thế giới. Vì vậy việc giáo dục lý luận chính trị cho cán bộ, đảng viên và nhân dân luôn là một nhiệm vụ trọng tâm trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội, bởi lẽ như Hồ Chí Minh từng khẳng định: “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì trước hết phải có những con người xã hội chủ nghĩa”. Con người xã hội chủ nghĩa là con người thấm nhuần sâu sắc tư tưởng xã hội chủ nghĩa, trước hết là chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh.

2. Nội dung

Lý luận chính trị ở nước ta hiện nay thực chất có nội dung rất rộng đó là hệ thống quan điểm của chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, chính sách của Đảng trên các lĩnh

vực của đời sống xã hội, lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam, xây dựng Đảng, những kinh nghiệm thành công cũng như thất bại của các nước trong quá trình xây dựng và phát triển đất nước... Ở nước ta, Đảng ta khẳng định chủ nghĩa Mác – Lê nin, tư tưởng Hồ Chí Minh là kim chỉ nam hành động của Đảng, là nền tảng tư tưởng lý luận của Đảng ta. Bất kỳ một giai cấp nào khi nắm quyền đều phải làm cho hệ tư tưởng của giai cấp đó thống trị trong xã hội. Việc làm cho chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh giữ vai trò chủ đạo trong đời sống tinh thần của xã hội là yêu cầu và quy luật tất yếu của việc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Quá trình này đòi hỏi vai trò quan trọng của công tác giáo dục lý luận chính trị. Trong đó, việc giảng dạy các môn lý luận chính trị trong các trường đại học luôn được coi trọng bởi lẽ sinh viên, tầng lớp thanh niên tinh tú nhất của xã hội, những chủ thể tích cực của quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở

¹Học viện Chính trị Khu vực IV
Email: haduonghcma@gmail.com

nước ta là đối tượng đầu tiên cần phải thấm sâu những vấn đề lý luận chính trị. Các môn lý luận chính trị được giảng dạy ở các trường đại học hiện nay bao gồm: Những nguyên lý cơ bản của Chủ nghĩa Mác – Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh, Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Để xác định rõ những phương pháp có thể và nên vận dụng trong quá trình giảng dạy lý luận chính trị, chúng ta cần nắm được những đặc trưng của các môn lý luận chính trị và những vấn đề có tính nguyên tắc trong giảng dạy lý luận chính trị. Điều này chi phối đến việc lựa chọn phương pháp giảng dạy phù hợp.

Lý luận là hệ thống những tri thức đã được khái quát, tạo ra một quan niệm hoàn chỉnh về các quy luật và về mối liên hệ cơ bản của hiện thực. Lý luận là sự phản ánh và tái hiện hiện thực khách quan. Chính trị là toàn bộ những hoạt động có liên quan đến mối quan hệ giữa các giai cấp, giữa các dân tộc, các tầng lớp xã hội, mà cốt lõi của nó là vấn đề giành chính quyền, duy trì và sử dụng quyền lực nhà nước, sự tham gia vào công việc của nhà nước, sự xác định hình thức tổ chức, nhiệm vụ, nội dung hoạt động của nhà nước. Lý luận chính trị là hệ thống những tri thức về các quy luật cơ bản rút ra từ thực tiễn đời sống chính trị. Có thể nói, lý luận thường có tính khái quát hóa, trừu tượng hóa rất cao, đối với lý luận chính trị thì lại càng như vậy vì đời sống chính trị, thực tiễn chính trị rất rộng và phức tạp. Hoạt động chính trị là thể hiện trình độ cao

trong sự phát triển của con người, không phải ngay từ thuở ban đầu thoát thai khỏi giới động vật, con người đã biết làm chính trị, tham gia vào các hoạt động chính trị - xã hội. Ngược lại, phải đến một trình độ nhất định trong sự phát triển của loài người mới xuất hiện đời sống chính trị và hoạt động chính trị. Vì vậy đặc trưng chung của các môn lý luận chính trị là rất trừu tượng, khó hiểu. Để sinh viên có thể hiểu sâu sắc những nội dung lý luận chính trị thì đòi hỏi một vấn đề có tính nguyên tắc là trong quá trình giảng dạy lý luận chính trị luôn phải gắn với thực tiễn. Giáo dục chính trị mà chỉ có lý luận suông, không gắn với thực tiễn khác gì tìm hiểu về một cái cây mà chỉ cho người ta biết phân ngọn thôi. Hơn nữa, lý luận được khái quát hóa từ thực tiễn cho nên nếu không đem những tri thức chính trị đó trở về với thực tiễn thì nó sẽ mất đi tính dễ hiểu, tính thuyết phục đối với người học. Mặt khác, quần chúng luôn có nhu cầu vận dụng những tri thức chính trị đã học vào thực tiễn hoạt động của họ để nâng cao hiệu quả công việc. Vì vậy, giáo dục lý luận chính trị phải gắn với thực tiễn. Và cách thông minh nhất là để cho quần chúng học từ trong thực tiễn thông qua những hoạt động cụ thể của bản thân bởi “chỉ có đấu tranh mới giáo dục được giai cấp bị bóc lột, chỉ có đấu tranh mới làm cho họ đánh giá được lực lượng của họ, mở rộng tầm mắt của họ, nâng cao năng lực của họ, soi sáng trí tuệ của họ và tôi luyện ý chí của họ” [1, tr. 396]. Đó mới là cách

giáo dục toàn diện nhất, giáo dục lý luận chính trị thông qua thực tiễn chính trị không những nâng cao được tri thức chính trị mà còn bồi dưỡng kỹ năng thực hành chính trị, rèn luyện ý chí và bản lĩnh chính trị của người học. Do đó theo V.I. Lênin, việc học thuộc lòng những khẩu hiệu, những kết luận khoa học mà không biết áp dụng vào công việc của mình là việc làm vô nghĩa. Không đánh giá cao lối học vẹt, V.I. Lênin yêu cầu người học phải biết “biến chủ nghĩa cộng sản từ những công thức, những lời dạy, những phương pháp, những chỉ thị, những cương lĩnh có sẵn và học thuộc lòng thành cái thực tế sinh động, là cái kết hợp với công tác trực tiếp của các đồng chí” [2, tr. 365]. V.I. Lênin đã đưa ra tiêu chí để đánh giá chất lượng học tập chính trị không phải ở chỗ nắm được những tri thức gì mà quan trọng là anh đã vận dụng được những tri thức gì vào công việc cụ thể hằng ngày của mình. Vấn đề đặt ra là làm sao để tri thức chính trị vào đầu quần chúng không phải là một mớ hồ lớn mà có sự gắn kết với nhau và đặc biệt là có thể đem tri thức ấy vào lý giải những sự kiện thực tế, cụ thể mà họ đang gặp phải? Điều này sau này Hồ Chí Minh cũng nhấn mạnh học chủ nghĩa Mác – Lênin không phải là học thuộc lòng C.Mác nói gì, V.I. Lênin nói gì mà là nắm được tinh thần, cốt lõi của học thuyết này và có thể vận dụng vào hoàn cảnh cụ thể của Việt Nam. Để làm được điều này thì đòi hỏi người học không được tiếp thu tri thức một cách

đơn giản, mà phải có tư duy phê phán khi tiếp thu tri thức, phải nghiên ngẫm rất kỹ những điều đã học trong ý thức của anh ta. Chỉ có như thế thì người học mới không bị động, lệ thuộc vào tri thức nữa mà trái lại có thể “làm chủ” tri thức, biến biến nó thành cái của mình. Như vậy, V.I. Lênin đặc biệt đề cao tư duy độc lập, sáng tạo, có sự phê phán, biết lật ngược vấn đề trong học tập lý luận chính trị. Ông không thích ở người học sự chấp nhận xuôi chiều, không thích lặp lại một cách tin tưởng những luận điểm có sẵn. Như vậy vấn đề có tính nguyên tắc trong giảng dạy lý luận chính trị là phải luôn gắn với thực tiễn để giúp người học hiểu những vấn đề lý luận đó cũng như biết cách vận dụng lý luận vào thực tiễn. Điều này đòi hỏi trong phương pháp giảng dạy các môn lý luận chính trị cần phải chú ý sử dụng một số phương pháp sau đây:

Thứ nhất, phương pháp thuyết trình có kết hợp với chứng minh, minh họa bằng thực tiễn.

Theo các phân chia về mục tiêu giảng dạy một bài học bất kỳ của Bloom thì các cấp độ như biết, nhớ, hiểu, phân tích, đánh giá, vận dụng, sáng tạo. Vì vậy để giúp cho sinh viên biết, nhớ và hiểu được những vấn đề lý luận chính trị thì không thể không sử dụng phương pháp thuyết trình. Giảng dạy bất kỳ môn học nào cũng không thể không sử dụng phương pháp thuyết trình, đối với các môn lý luận chính trị thì lại càng phải sử dụng thuyết trình. Bởi lẽ để sinh viên biết và hiểu được

những vấn đề lý luận đó thì giảng viên phải phân tích, giải thích, diễn giải cho sinh viên thông qua thuyết trình. Tuy nhiên, để phương pháp thuyết trình hiệu quả thì giảng viên sau khi giải thích một nội dung lý luận chính trị nào đó cũng phải đưa ra những ví dụ, dẫn chứng trong thực tiễn chính trị để minh họa, chứng minh. Thực tiễn chính trị đó có thể là những vấn đề lịch sử đã qua từ lâu nhưng cũng có thể là thực tiễn chính trị nóng hổi, mang tính thời đại hiện nay. Thực tiễn chính trị đó để có tính hiệu quả cao phải là những vấn đề phổ biến mà sinh viên đã biết. Ví dụ như khi giảng dạy về quy luật quan hệ sản xuất phù hợp với trình độ của lực lượng sản xuất, khi làm rõ các khái niệm lực lượng sản xuất, quan hệ sản xuất, giảng viên có thể đưa ra hoạt động may quần áo, chỉ ra những yếu tố của lực lượng sản xuất, quan hệ sản xuất trong hoạt động may quần áo là gì, có thể đưa những hình ảnh trực quan sinh động về hoạt động may quần áo đó... qua đó, giúp sinh viên nắm được những vấn đề lý luận rất trừu tượng một cách dễ dàng. Hoặc khi làm rõ tác động của quan hệ sản xuất đối với lực lượng sản xuất theo hai chiều hướng tích cực hoặc tiêu cực khi nó phù hợp hoặc không phù hợp, giảng viên có thể lấy ví dụ về quan hệ sản xuất thời kỳ trước đổi mới của Việt Nam cũng như quan hệ sản xuất đặc trưng hiện nay của thời kỳ đổi mới, thậm chí có thể sử dụng các thước phim về sản xuất của thời kỳ trước đổi mới và đổi mới để sinh viên có thể thấy được

tác động hai chiều của quan hệ sản xuất đến lực lượng sản xuất này. Hoặc khi giảng dạy về trình độ của lực lượng sản xuất quyết định quan hệ sản xuất giảng viên có thể đưa vấn đề về tập trung, tích tụ ruộng đất hiện nay như là một đòi hỏi tất yếu của sự phát triển lực lượng sản xuất. Thông qua thuyết trình có kết hợp với việc phân tích thực tiễn để minh chứng, làm rõ những vấn đề lý luận đã nêu, sinh viên sẽ biết và hiểu rất sâu sắc những vấn đề lý luận đó.

Thứ hai, phương pháp thảo luận, trao đổi nhóm.

Để giúp sinh viên có kỹ năng phân tích, đánh giá thì giảng viên sau khi giúp sinh viên nắm được những vấn đề lý luận đó, biết vận dụng những vấn đề lý luận đó để xem xét, đánh giá, phân tích những sự kiện, thực tiễn cụ thể. Muốn vậy, bên cạnh phương pháp thuyết trình, giảng viên phải tạo điều kiện, cơ hội cho sinh viên được nói, được bày tỏ và thể hiện quan điểm, chính kiến của mình bằng nhiều hình thức khác nhau, trong đó có sử dụng phương pháp thảo luận, trao đổi nhóm. Bởi lẽ khi thảo luận nhóm, tất cả các sinh viên trong nhóm sẽ có dịp để bày tỏ quan điểm của họ về một vấn đề nào đó. Vì vậy khi vận dụng những vấn đề lý luận vào đánh giá thực tiễn, giảng viên nên sử dụng phương pháp thảo luận nhóm. Ví dụ sau khi giảng dạy xong về nội dung của liên minh công - nông - trí thức trong lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa theo quan điểm của chủ nghĩa Mác – Lênin, khi giảng dạy

về vấn đề liên minh ở Việt Nam hiện nay, giảng viên có thể sử dụng phương pháp thảo luận nhóm để sử dụng những vấn đề lý luận đã học vào đánh giá về việc thực hiện liên minh ở Việt Nam hiện nay. Khi đó, mọi sinh viên trong nhóm đều có cơ hội đưa ra những phân tích, đánh giá thực tiễn của họ, từ đó đi đến được những đánh giá đầy đủ nhất, đúng đắn nhất.

Thứ ba, phương pháp giảng dạy tình huống.

Trong giảng dạy lý luận chính trị, mục tiêu quan trọng nhất hướng tới là người học có khả năng vận dụng một cách sáng tạo những vấn đề lý luận đó vào giải quyết những vấn đề thực tiễn cụ thể trong cuộc sống và công việc. Để đạt mục tiêu này, giảng viên nên sử dụng phương pháp dạy học tình huống, đưa ra những tình huống thực tiễn cụ thể để sinh viên vận dụng các kiến thức đã học vào giải quyết vấn đề đang đặt ra. Trong quá trình tìm phương án giải quyết các tình huống đó, sinh viên vừa củng cố kiến thức lý luận đã học, vừa nâng cao kỹ năng vận dụng lý luận vào thực tiễn của họ. Ví dụ sau khi giảng dạy xong bài giảng về quan điểm phát triển, giảng viên có thể đưa một tình huống cụ thể trong đời sống hằng ngày như một người bạn nhiều năm không gặp, trước đây là một người rất tốt, khi gặp lại hỏi vay tiền thì bạn có cho vay tiền hay không? Sinh viên có thể vận dụng quan điểm phát triển để lựa chọn phương án cho vay hoặc không cho vay. Hoặc giảng viên có thể đưa vấn đề về

có nên giữ ấn tượng ban đầu về một người nào đó trong khi đánh giá về họ hay không, để sinh viên vận dụng quan điểm phát triển vào trả lời các tình huống này.

Ngoài ra để phát huy tính chủ động, sáng tạo, bộc lộ quan điểm, suy nghĩ của sinh viên, nhất là ở những nội dung liên quan đến những vấn đề thực tiễn, việc vận dụng những nguyên lý, quy luật, quan điểm lý luận của Mác, Ăngghen, V.I. Lênin, Hồ Chí Minh vào thực tiễn Việt Nam, giảng viên có thể sử dụng phương pháp chuyên gia. Nghĩa là trong quá trình giảng, có một phần nội dung nào đó, giảng viên sẽ mời sinh viên có kiến thức, năng lực lên trình bày về vấn đề đó cho cả lớp. Sau đó, giảng viên có thể bổ sung những vấn đề liên quan đến nội dung nhằm làm phong phú, đầy đủ hơn vấn đề. Để có thể trình bày được những nội dung đó, sinh viên phải có sự chuẩn bị chu đáo, không chỉ nắm vững mà còn hiểu sâu sắc, có khả năng phân tích, đánh giá... Như vậy mục tiêu của việc dạy học sẽ đạt được. Hơn nữa, điều này làm thay đổi không khí lớp học. Khi nghe chính người bạn của mình trình bày, những sinh viên khác có thể cũng sẽ hào hứng, tập trung nghe vì tò mò không biết bạn mình nắm vấn đề đến đâu, như thế nào.

3. Kết luận

Để nâng cao hiệu quả giảng dạy các môn lý luận chính trị, đòi hỏi chúng ta phải đổi mới phương pháp, sử dụng kết

hợp nhiều phương pháp khác nhau nhằm thực hiện mục tiêu dạy học theo nhiều cấp độ khác nhau. Hơn nữa, khi giáo dục Việt Nam hiện nay đang chuyển từ tiếp cận kiến thức sang tiếp cận năng lực, khi về bản chất yêu cầu của việc học tập lý luận chính trị là biết vận dụng những vấn đề lý luận đó vào thực tiễn cuộc sống và công việc thì việc sử dụng nhiều phương pháp dạy

học bên cạnh phương pháp thuyết trình là một đòi hỏi tất yếu. Người giảng viên phải nắm rõ mục tiêu, nội dung của từng phần giảng cũng như đối tượng sinh viên để có thể lựa chọn những phương pháp phù hợp và hiệu quả nhất. Ở đây, bài viết chỉ đưa ra một số phương pháp cơ bản, cốt yếu nên sử dụng nhằm đạt những mục tiêu dạy học cụ thể.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. V.I. Lênin (1995), *V.I. Lênin toàn tập*, tập 30, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội
2. V.I. Lênin (1995), *V.I. Lênin toàn tập*, tập 41, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội

INNOVATION IN TEACHING POLITICAL THEORY TO STUDENTS AT VIETNAMESE UNIVERSITIES

ABSTRACT

The article will clarify the content of political theory, the need for political theory education for students in the universities. The article also clarifies the characteristics of political theory subjects and issues of principles in teaching political theory. This governs the choice of teaching methods. On this basis, the article gives some note, direction in using several methods in the subjects of political theory at the university which is the method of presentation combined with proven by real practices, methods of exchange, discussions in group and teaching method in case.

Keywords: *Teaching method, political theory, university*

(Received: 10/01/2017, Revised: 18/05/2017, Accepted for publication: 24/07/2017)